🤝 מה ששנוא עליך – אל תעשה לחברך

כיתה א' | תורה, מורשת ותרבות ישראל | 45 דק' | שיעור לפי מעגל הלמידה · מערך למורה

❓ איך אדע מה נעים לחבר שלי?

עיגון בתוכנית הלימודים: כיתה א', ערך מוביל "ואהבת לרעך כמוך"; יצירות ויוצרים בארון הספרים היהודי – פסוקים, פתגמים ואגדות קצרות, ביניהם "ואהבת לרעך כמוך – זה כלל גדול בתורה" (ויקרא יט, יח ומדרש ספרא) ו"מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך" (בבלי שבת לא ע"א); הצעות לפעילות: הבעת משמעות הפתגם בציור והכנת "ספר הפתגמים שלנו". (משרד החינוך, תרבות יהודית-ישראלית ביסודי – תוכנית הלימודים לכיתה א', "פתגמים ומימרות חכמה" (ערך מוביל: "ואהבת לרעך כמוך"). הציטוט מובא בלי ניקוד.)

„15 פתגמים קלאסיים בהקשרים סיפוריים (מקור או הדגמה והמחשה), ביניהם: "ואהבת לרעך כמוך" – זה כלל גדול בתורה" (ויקרא י"ט, י"ח, ומדרש ספרא) "מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך" (תלמוד בבלי, מסכת שבת, דף לא, ע"א) | מיומנויות חשיבה ואוריינות: שימוש בפתגמים; יישום; זיהוי רעיון/מסר מרכזי בסיפור; הצעות לפעילות: הבעת משמעות הפתגם בציור; הכנת "ספר הפתגמים שלנו""

מטרות

מטרה מרכזית: התלמידים/ות יסבירו במילים שלהם את הכלל "מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך" ויישמו אותו בבחירה מנומקת במצב מחיי הכיתה.

- התלמידים/ות יסבירו במילים שלהם את המשמעות של "מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך".
- התלמידים/ות יבחרו במצב מחיי הכיתה תגובה המתאימה לכלל, וינמקו את הבחירה.
- התלמידים/ות יבחינו בין פסוק (מן התורה) לבין אגדה (סיפור של חכמים).
- התלמידים/ות יביעו את משמעות הכלל בציור ובמשפט אחד לדף ב"ספר הפתגמים שלנו".

ידע קודם: היכרות עם כללי הכיתה שנקבעו בתחילת השנה. · שיחה על רגשות: נעים / לא נעים (חינוך חברתי).

מושגים: פסוק · אגדה · "ואהבת לרעך כמוך" · "מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך" · מצוות שבין אדם לחברו

חומרים: מקרן ורמקול לסרטון · כרטיסי מצבים מאוירים (6 מצבים מחיי הכיתה והחצר) · טאבלטים או לוח חכם לסימולטור (זוגות או מליאה) · דפי A4 לדף "ספר הפתגמים שלנו", צבעים · שני שלטים גדולים: "פסוק" ו"אגדה"

מהלך השיעור לפי שלבי מעגל הלמידה

1. פתיחת המעגל – איתור ידע קודם **6 דק'**	*פתיחה: חיבור אישי – מה נעים לי ומה לא.* 1. מושיבה את התלמידים במעגל ושואלת: "מה לא נעים לכם שעושים לכם?" אוספת 4–5 תשובות על הלוח (לועגים, לוקחים בלי לשאול, לא נותנים להצטרף למשחק...). 2. שואלת: "ומה כן נעים לכם?" ורושמת בטור שני. 3. מציגה את שאלת השיעור על הלוח: איך אדע מה נעים לחבר שלי? **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "לא נעים כשלא נותנים לי לשחק", "נעים כשמחכים לי". • תפיסה שגויה נפוצה: "מה שנעים לי נעים לכולם" ← תגובת המורה: "האם כולם אוהבים אותו משחק? איך נדע מה נעים לחבר?"

2. התנסות **11 דק׳**	*התנסות: מצבים מן הכיתה ומן החצר בסימולטור.* 1. מחלקת לזוגות ומסבירה: "נעבור יחד על מצבים מהכיתה ומהחצר. בכל מצב תבחרו מה לעשות." 2. מפעילה את סימולטור המצבים במליאה (או בזוגות בטאבלט). בכל מצב עוצרת ושואלת: "איך ירגיש החבר אם נבחר בזה?" 3. אחרי כל בחירה קוראת את המשוב בקול ומבקשת מזוג אחד לנמק. 4. בסוף מבקשת: "מצאו דבר אחד שמופיע בכל הבחירות הטובות." רושמת את ניסוחי התלמידים כמו שהם. 🕹️ **סימולטור:** מה אני עושה עכשיו? – מצאו בכל מצב את הבחירה שגם אתם הייתם רוצים שיבחרו בשבילכם. (בעמוד השיעור באתר) **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: ״בחרנו להזמין אותו לשחק, כי גם לנו לא נעים כשלא מזמינים.״ • תפיסה שגויה נפוצה: ״אם הוא התחיל – מותר לי להחזיר לו״ ← תגובת המורה: ״איך אתה הרגשת כשעשו לך את זה? האם תרצה שהוא ירגיש כך?״
3. המשגה **13 דק׳**	*המשגה: אגדת הלל, הכלל, ופסוק לעומת אגדה.* 1. מקרינה קטע מן השיעור המוקלט של משרד החינוך ״התורה על רגל אחת״ (10:10–3:35): המורה מספרת על האיש שביקש ללמוד את כל התורה על רגל אחת, ועל תשובת הלל. 2. אני מדגימה: עומדת על רגל אחת ואומרת: ״מה ששנוא עליך – אל תעשה לחברך. זו כל התורה כולה, והשאר – פירוש. לך ולמד.״ (בבלי שבת לא ע״א; בארמית: ״דעלך סני לחברך לא תעביד״). ״במילים שלי: מה שלא נעים לי – אני לא עושה לאחרים.״ 3. נעשה יחד: כולם עומדים על רגל אחת ואומרים את המשפט; משווים לניסוחים של התלמידים מן ההתנסות: ״גם אתם גיליתם את הכלל!״ 4. נעשה יחד: מראה את הפסוק ״ואהבת לרעך כמוך״ (ויקרא יט, יח), תולה שני שלטים, ״פסוק״ ו״אגדה״, והכיתה משייכת את שני המשפטים. 5. עכשיו לבד: כל ילד/ה אומר/ת לחבר/ה ליד במילים שלו/ה מה הלל אמר. **מושגים:** פסוק – משפט מתוך התנ״ך. "ואהבת לרעך כמוך" הוא פסוק מן התורה, מספר ויקרא. · אגדה – סיפור קצר של חכמים, שיש בו רעיון חשוב. סיפור הלל והאיש שעמד על רגל אחת הוא אגדה. · ואהבת לרעך כמוך – להתייחס לחבר כמו שהייתי רוצה שיתייחסו אליי. · מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך – דבר שלא נעים לי – לא אעשה אותו לאחרים. 🎬 **סרטון:** כיתות: ג׳ תרבות יהודית - התורה על רגל אחת (מערכת שידורים לאומית - משרד החינוך) – youtube.com/watch?v=anvU4ceXMxo **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: ״הלל אמר לא לעשות לחבר מה שלא אוהבים שעושים לנו.״ • תפיסה שגויה נפוצה: ״הלל אמר שצריך לעמוד על רגל אחת״ ← תגובת המורה: ״מי ביקש לעמוד על רגל אחת? ומה הלל ענה לו?״ **שאלות מסדר חשיבה גבוה:** • למה לדעתכם הלל אמר שזו ״כל התורה כולה״?

4. יישום – ביצועי הבנה **9 דק'**	*יישום: ציור ומשפט ל"ספר הפתגמים שלנו".* 1. מחלקת לכל ילד דף A4 שבראשו כתוב "מה ששנוא עליך – אל תעשה לחברך". 2. מבקשת לצייר מצב חדש (לא מהסימולטור) מהבית, מהחצר או מהאוטובוס, ובו ילד שמשתמש בכלל. 3. עוברת בין התלמידים ומבקשת מכל ילד להכתיב או לכתוב משפט אחד: "בציור שלי...". 4. אוספת את הדפים ל"ספר הפתגמים שלנו" של הכיתה. **משימה:** ציירו מצב חדש מהבית, מהחצר או מהאוטובוס שבו ילד עושה לחבר רק מה שהיה נעים לו עצמו. כתבו משפט אחד על הציור. **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: ציור של ילד שמשתף בממתק או מחכה לחבר בתור למגלשה. • תפיסה שגויה נפוצה: ציור של מצב מן הסימולטור ← תגובת המורה: "זה מצב שכבר ראינו – איפה עוד, בבית או באוטובוס, אפשר להשתמש בכלל?" **שאלות מסדר חשיבה גבוה:** • איזה מצב בציור שלך הכי קשה לקיים את הכלל? למה?
5. סגירת המעגל – רפלקציה והערכה **6 דק'**	*הערכה מעצבת וסיכום.* 1. עונה עם הכיתה על השאלון במליאה – כל ילד מצביע על תשובה באצבעות (1, 2, 3). 2. כרטיס יציאה בעל פה במעגל: כל ילד/ה מסביר/ה את הכלל ונותן/ת דוגמה. 3. מסכמת: "היום למדנו פסוק ואגדה, ומצאנו בעצמנו את הכלל של הלל." **תשובות צפויות:** • תשובה צפויה: "אם אני לא אוהב שלוקחים לי את הצבעים – אני לא לוקח לאחרים." • תפיסה שגויה נפוצה: דוגמה הפוכה ("אם הוא לוקח לי – אני לוקח לו") ← תגובת המורה: "האם זה מה שהלל אמר? נאמר שוב את המשפט יחד." 📝 **שאלון** (5 שאלות) **ורפלקציה** – בדף לתלמיד. 🎟️ **כרטיס יציאה:** (בעל פה, במעגל) "מה ששנוא עליך – אל תעשה לחברך". מה זה אומר? תנו דוגמה מהכיתה. • מסביר/ה במילים שלו/ה: מה שלא נעים לי – לא אעשה לאחר. • נותן/ת דוגמה מתאימה מחיי הכיתה או החצר.

הלימה: מטרה – פעילות – עדות

הסבר הכלל במילים שלי	המשגה: סיפור הלל (סרטון) והשוואה לניסוחי התלמידים	כרטיס היציאה בעל פה
בחירה מנומקת במצב	התנסות: סימולטור המצבים בזוגות	הבחירות בסימולטור והנימוק בקול; שאלון שאלה 2
פסוק / אגדה	המשגה: שיוך המשפטים לשלטים "פסוק" / "אגדה"	השיוך על הלוח; שאלון שאלה 3
ציור ומשפט	יישום: דף ל"ספר הפתגמים שלנו"	הדף המצויר והמשפט שהוכתב

התאמה לשונות

מתקשים	• למתקשים: עבודה בזוג עם חבר תומך; בשלב היישום – בחירה מתוך 3 ציורי מצבים מוכנים להשלמה, והכתבה למבוגר במקום כתיבה.
בינוניים	• לבינוניים: ציור מצב חדש וכתיבת משפט אחד בעזרת פתיח מודפס "בציור שלי...".
מתקדמים	• למתקדמים: למצוא פתגם נוסף מהבית (מקהילות ישראל) שאומר רעיון דומה, ולספר אותו לכיתה בשיעור הבא.

מחוון

- התלמיד/ה מסביר/ה את הכלל במילים שלו/ה, עם דוגמה.
- בסימולטור – בוחר/ת בתגובה המתחשבת ומנמק/ת לפי רגשות החבר.
- משייך/ת נכון את "ואהבת לרעך כמוך" לפסוק ואת סיפור הלל לאגדה.
- הציור מציג מצב חדש שבו הכלל מיושם בבירור.

רב-תחומיות

- כישורי חיים: זיהוי רגשות של אחר וחשיבה על השפעת מעשיי עליו – מיומנות של כישורי חיים שנמצאת בלב הבחירות בסימולטור.
- אומנות: הבעת רעיון מופשט (כלל התנהגות) בציור של מצב מוחשי לדף ב"ספר הפתגמים שלנו".

תשובות השאלון: 1–א · 2–ב · 3–ג · 4–א · 5–ב

🤝 מה ששנוא עליך – אל תעשה לחברך

שם _____ כיתה _____ תאריך _____

❓ אֵיךְ אֵדַע מָה נָעִים לֶחָבֵר שֶׁלִּי?

🕹️ **בסימולטור: מִצְאוּ בְּכָל מַצָּב אֶת הַבְּחִירָה שֶׁגַּם אַתֶּם הֱייתֶם רוֹצִים שֶׁיִּבְחֲרוּ בִּשְׁבִילְכֶם.**
מָה הָיָה מְשֻׁתָּף לְכָל הַבְּחִירוֹת הַטוֹבוֹת?

_____

_____

🛠️ **משימה:** צִיְּרוּ מַצָּב חָדָשׁ מֵהַבַּיִת, מֵהֶחָצֵר אוֹ מֵהָאוֹטוֹבּוּס שֶׁבּוֹ יֶלֶד עוֹשֶׂה לַחֲבֵר רַק מָה שֶׁהָיָה נָעִים לוֹ עַצְמוֹ. כָּתְבוּ מִשְׁפָּט אֶחָד עַל הַצִּיּוּר.

_____

_____

_____

📝 שאלון

1. מָה אָמַר הַלֵּל לְאִישׁ שֶׁעָמַד עַל רֶגֶל אַחַת?

◯ מָה שֶׁשָּׂנוּא עָלֶיךָ – אַל תַּעֲשֶׂה לַחֲבֵרְךָ ◯ לֵךְ הַבַּיְתָה, אֵין לִי זְמַן ◯ תַּעֲמֹד עַל שְׁתֵּי רַגְלַיִם

2. "וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ" הוּא:

◯ אַגָּדָה שֶׁל חֲכָמִים ◯ פָּסוּק מִן הַתּוֹרָה ◯ שִׁיר מֵהָרַדְיוֹ

3. יֶלֶד חָדָשׁ בַּכִּתָּה יוֹשֵׁב לְבַד בַּהַפְסָקָה. מָה מַתְאִים לַכְּלָל שֶׁל הַלֵּל?

◯ לֹא לָשִׂים לֵב אֵלָיו ◯ לִצְחֹק עָלָיו ◯ לְהַזְמִין אוֹתוֹ לְשַׂחֵק

4. מָה זוֹ אַגָּדָה?

◯ סִפּוּר קָצָר שֶׁל חֲכָמִים עִם רַעְיוֹן חָשׁוּב ◯ מִשְׂחָק בֶּחָצֵר ◯ מִלָּה בְּשָׂפָה אֲחֶרֶת

5. חָבֵר לָקַח לְךָ מָחַק בְּלִי לִשְׁאֹל, וְלֹא הָיָה לְךָ נָעִים. מָה תִּלְמַד מִזֶּה?

◯ גַּם אֲנִי אֶקַּח לוֹ בְּלִי לִשְׁאֹל ◯ אֲנִי אֶשְׁאַל לִפְנֵי שֶׁאֲנִי לוֹקֵחַ מַשֶּׁהוּ שֶׁל אַחֵר ◯ אֲנִי לֹא אֲדַבֵּר אִתּוֹ לְעוֹלָם

🎟️ **כרטיס יציאה:** (בְּעַל פֶּה, בַּמַּעְגָּל) "מָה שֶׁשָּׂנוּא עָלֶיךָ – אַל תַּעֲשֶׂה לַחֲבֵרְךָ". מָה זֶה אוֹמֵר? תְּנוּ דֻּגְמָה מֵהַכִּתָּה.

_____

_____

🪞 רפלקציה

מָה לָמַדְתִּי הַיּוֹם עַל חֲבֵרִים?

_____

מָה הָיָה לִי קָשֶׁה לִבְחֹר בְּסִימוּלָטוֹר, וְלָמָּה?

_____

אֵיפֹה אֶשְׁתַּמֵּשׁ בְּכְלָל שֶׁל הַלֵּל הַשָּׁבוּעַ?

מָה הִפְלִיא אוֹתִי בַּסִּפּוּר עַל הַלֵּל?

אני יכול/ה...	בטוח/ה	כמעט	עוד לא
אֲנִי יָכוֹל/ה לְהַסְבִּיר בַּמִּלִּים שֶׁלִּי מָה זֶה "מָה שֶׁשָּׂנוּא עָלֶיךָ אַל תַּעֲשֶׂה לַחֲבֵרֶךָ".			
אֲנִי יָכוֹל/ה לִבְחֹר תְּגוּבָה טוֹבָה בְּמַצָּב עִם חָבֵר וּלְהַסְבִּיר לָמָּה.			
אֲנִי יָכוֹל/ה לוֹמַר מָה זֶה פָּסוּק וּמָה זוֹ אַגָּדָה.			
אֲנִי יָכוֹל/ה לְצַיֵּר מַצָּב שֶׁבּוֹ מִשְׁתַּמְּשִׁים בִּכְלָל.			